रोता-रोत्री, रावयिता-त्री, रुरूषिता-त्री, रोरूयिता-त्री ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिककवतिवत् (193) ज्ञेयानि । [1]रुतम्[A] ।

(1414) "रुच दीप्तौ अभिप्रीतौ च" (I-भ्वादिः-745. अक. सेट्. आत्म.)

न्यासपदमञ्जर्यादिषु 'अभिप्रीतौ' इति न पठ्यते ।

'**अभिप्रीतिः**=प्रीतिविषयीभवनम् ।' इति **बालमनोरमा** ।

रोचकः-चिका, रोचकः-चिका, रुरोचिषकः-रुरुचिषकः-षिका, [2]रोरुचकः-चिका ; रोचिता-त्री, रोचयिता-त्री, रुरोचिषिता-रुरुचिषिता-त्री, रोरुचिता-त्री ; इत्यादीनि सर्वाण्यपि रूपाणि भौवादिक**कोचति**वत् (200) ज्ञेयानि । देवदत्ताय [3]रोचमानो मोदकः, [4]रोचयन्-न्ती, रोचयमानः, [5]रोचनः[B]-रोचना, विरोचनः,

---

सत्त्वहीनवत् ।' (भ. का.,16-29) इत्यत्र **रोष्ये** इति अनिट्त्वेन प्रयोगात् अनिट्-कारिकायां पर्युदासे भौवादिकस्य न ग्रहणमिति **शब्दरत्नम्** । परं तु **जयमङ्गलादि**प्राचीनव्याख्याद्दतः, साम्प्रतमुपलभ्यमानश्च सार्वत्रिकः पाठः–'संनत्स्याम्यथ वा योद्धुं न **कोष्ये** सत्त्वहीनवत् ।' इत्येवम् । अतो नैतदत्र गमकत्वेन प्रतीम इत्यलमत्र । उभयथाऽपि सन्नन्ते, 'सनि ग्रहगुहोश्च' (7-2-12) इतीण्निषेधः । **तत्त्वबोधिनीकारादीनां** मते तृजादिषु इडागमे **रविता-त्री, रवितव्यम्** इत्यादीनि रूपाणि यथायथं बोध्यानि ।

1. इड्भाववादिनां मतेऽपि निष्ठादिषु कित्प्रत्ययेषु 'श्युकः किति' (7-2-11) इति निषेधात् इण्नेति बोध्यम् ।
2. "तच्च अवश्यम् अनभिधानमाश्रयितव्यम् । क्रियमाणेऽपि हि एकाज्झलादिग्रहणे यत्रैकाचो हलादेश्चोत्पद्यमानेन यङाऽर्थस्याभिधानं न भवति, न भवति तत्रोत्पत्तिः । तद् यथा भृशं शोभते, **भृशं रोचते** ।" इति **भाष्यात्** (3-1-22) अस्य धातोः भृशार्थे यङ् न । पौनःपुन्यार्थे तु यङ् भवति । एवञ्चात्र, 'पौनःपुन्यं भृशार्थो वा **क्रियासमभिहारः** ।' इति **शाब्दिकमर्यादया** भृशार्थरूपक्रियासमभिहारार्थे न यङ्, पौनःपुन्यरूपक्रियासमभिहारार्थे तु यङ् भवतीति बोध्यम् ।
3. '**रुच्यर्थानां** प्रीयमाणः' (1-4-33) इति प्रीयमाणस्य संप्रदानसंज्ञायाम्, 'चतुर्थी सम्प्रदाने' (2-3-13) इति चतुर्थी ।
4. धातोरस्याकर्मकत्वात् अभिप्रीतिरूपार्थे चित्तवत्कर्तृकत्वादपि, 'अणावकर्मकात्—' (1-3-88) इति कर्त्रभिप्राये प्राप्तस्य परस्मैपदस्य, 'न पादम्याङ्यमाङ्यसपरिमुहरुचिनृतिवदवसः' (1-3-89) इति निषेधात्, 'णिचश्च' (1-3-74) इति यथासम्भवमुभयपदित्वमिति बोध्यम् । तेन शतृशानजन्तावुभावपि साधू इति बोध्यम् ।
5. नन्द्यादिषु (3-1-134) 'नन्दिवासिदमिदूषिमाधिवर्द्धिशोभि**रोचिभ्यो ण्यन्तेभ्यः संज्ञायाम्**' (ग. सू.) इति वचनात् कर्तरि ल्युः । गुणः । **रोचनः**=कूटशाल्मलिः । स्त्रियामजादिषु (4-1-4) पाठात् टाप् ।

A. 'प्रवे भवाब्धिप्लवमारुतानां धृतामयं भक्तिनिमेयमङ्घ्रिम् ॥' धा. का. 2-36.

B. '**रोचनै**र्भूषितां पम्पामस्माकं हृदयाविधम् ॥' भ. का. 6.74.